

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

VAD? OFFENTLIG UPPHANDLING **4**

LOU SAMMANFATTNING **4**

NYA BEGREPP **4**

NYA REGLER **4**

REGLER OM OBLIGATORISK UTESLUTNING 4

ANNONSERING KAN SKE PÅ UPPHANDLARPROFIL 5

KRAV PÅ VAD SOM KRÄVS NÄR LEVERANTÖR ÅBEROPAR ANNANS KAPACITET 5

KRAV PÅ VIKTNING AV KRITERIER VID ANBUDSUTVÄRDERING 5

REGLER OM RAMAVTAL **5**

REGLER OM TELEKOMMUNIKATIONSUNDANTAG **5**

VANLIGA FRÅGOR OM OFFENTLIG UPPHANDLING **6**

GENERELLA FRÅGOR 6

FÖRE ANBUD LÄMNAS 7

UNDER UTVÄRDERINGEN 8

EFTER ANBUD ANTAGITS 8

ROADMAP LOU **9**

HUR? UPPHANDLINGEN **10**

FÖRE DET ATT ANBUDET SKICKAS IN **10**

FÖRFRÅGNINGSUNDERLAG 10

Kvalificeringskrav på leverantören 11

Andra krav och villkor 12

ANNONSERING - HITTA RÄTT FÖRFRÅGNINGAR 12

Upphandlingsformerna 13

KLARGÖRA FRÅGOR (KOMMUNICERA) MED UPPHANDLAREN 14

ANBUDET SKICKAS 14

UNDER UTVÄRDERINGEN AV ANBUD **16**

ANBUDET MOTTAS 16

ANBUDET ÖPPNAS 16

Grunderna för anbudsprövningen 17

KVALIFICERING AV ANBUDSGIVARNA 17

ANBUD VIKTAS 17

Prövning av anbud enligt ställda skall-krav 17

Utvärdering av anbud enligt ställda börkrav 17

EFTER ANBUDET PRÖVATS **19**

LEVERANTÖR VÄLJS - TILLDELNINGSBESLUTET 19

Tid för överprövning 19

INFORMATION TILL LEVERANTÖRER 19

Upphandlarens upplysningsplikt 19

Ytterligare information 20

KONTRAKT SKRIVS 21

FEL ELLER BRISTER? 21

Upphandling i strid med LOU - vad kan en leverantör göra? 21

ÖVERPRÖVNING OCH SKADESTÅND 21

Överprövning	21
Skadestånd	22
Särskilt om avbruten upphandling	23
INGRIPANDE MOT OTILLBÖRLIGT BETEENDE	23
MEDLING	23

VAR? VAR HITTA JAG OFFENTLIGA UPPHANDLINGAR	24
--	-----------

KOSTNADSFRETT	24
BETALTJÄNSTER	24

ORDLISTA	25
-----------------	-----------

Detta material är sammanställt från öppna källor på internet. Framst från www.offentligupphandling.se samt konkurrensverkets hemsida.

VAD? Offentlig upphandling¹

Statens, kommuners och myndigheters inköp regleras i ett särskilt regelverk, den offentliga upphandlingen. Marknaden för offentlig upphandling är den största marknaden för handel med varor och tjänster, en marknad där skattepengar utgör betalningsmedel. Inom Sverige talar man om upphandling för ca 500 miljarder kr, inom EU upp till 13.000 miljarder kr(!).

Besparingsbehoven inom den offentliga sektorn ställer krav på att inköp sker i konkurrens och därigenom på ett så affärsmässigt sätt som möjligt. Därför ställer upphandlingsreglerna stränga formella krav i strävan efter rättvisa och objektivitet. Särskilt stränga krav ställs på anbudets utformning och det ges betydligt mindre möjligheter till informella diskussioner eller köpslående om pris- och leveransvillkor. Krav som skall garantera att principerna om affärsmässighet, objektivitet och konkurrens på lika villkor efterlevs. Men om det i praktiken fungerar så är dock långt ifrån självklart. Kraven leder ofta dessvärre till tröga processer som för företagen blir både prövande och kostsamma.

Att sälja till stat, kommun eller landsting kan därför med rätta uppfattas av många företag som svårare än att sälja till det privata näringslivet.

LOU Sammanfattning

From 1 januari 2008 gäller två nya upphandlingslagar.

- Lagen om offentlig upphandling (LOU, för klassisk sektor, dvs. varor och tjänster)
- Lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (Försörjningslagen). Observera att denna lag gäller också annan än just offentlig upphandling, t.ex. upphandling av el som sker inom privatägda bolag.

De innebär i korthet följande:

Nya begrepp

Offentlig upphandling är när upphandlande myndighet köper något.

Upphandlande myndighet är statliga och kommunala myndigheter samt andra offentligt styrda organ som upphandlar inom klassisk sektor. (observera att ett bolag kan vara myndighet enligt LOU men inte utgöra myndighet enligt övrig lagstiftning och därför till exempel inte omfattas av reglerna om handlingars offentlighet, offentlighetsprincipen)

Upphandlande enhet är upphandlande myndigheter och offentliga samt privata företag som bedriver verksamhet enligt försörjningslagen.

Upphandlarprofil är en sammanställning av uppgifter som upphandlare gör tillgänglig via Internet.

Affärsmässighet försvinner som begrepp och portalparagraf och ersätts med en bestämmelse hämtad från EG:s grundläggande principer om likabehandling, icke-diskriminering och transparens.

Nya regler

Regler om obligatorisk uteslutning

Leverantör skall uteslutas från upphandlingen om leverantören enligt lagakraftvunnen dom är dömd för brott enligt vissa EU-regler. Även om företrädare gjort sig skyldig till brott skall leverantören uteslutas. Leverantören kan ges möjlighet att visa att det inte finns grund för uteslutning.

¹ Offentligupphandling.se

Annonsering kan ske på upphandlarprofil

Förhandsannonsering med uppgifter om planerade upphandlingar och om myndigheten kan sammanställas och göras tillgänglig via Internet. Skyldigheten att publicera i offentligt tillgänglig databas upphör därmed, om meddelande om offentliggörandet sker till kommissionen. Ledande annonsörer om upphandling som finns tillgängliga på marknaden anger att dessa profiler omfattas av söktjänsterna.

Krav på vad som krävs när leverantör åberopar annans kapacitet

Vid behov får en leverantör hänvisa till annan leverantörs resurser i anbudsgivningen men sådant åberopande skall stärkas av ett åtagande eller annat bevis på att leverantören också kommer att förfoga över resurserna när kontraktet skall fullgöras.

Krav på viktning av kriterier vid anbudsutvärdering

Vid upphandling över de s.k. tröskelvärdena skall anges hur angivna kriterier kommer att viktas inbördes vid anbudsutvärderingen. Viss intervall (+/-10%) tillåts vid viktningen. Om inte viktning kan ske kriterierna anges i fallande prioritetsordning i förfrågningsunderlaget.

Vid upphandling under tröskelvärdena skall kriterierna antingen viktas eller anges i prioritetsordning.

Regler om ramavtal

Endast vid särskilda skäl får ramavtal löpa under mer än 4 år. (Exempel på sådana skäl är stora investeringar, produktutveckling, etablering av anläggningar eller distributionsnät eller att avtalet gäller särskilt projekt som löper under längre tid och avtalet därför gäller under samma period.) Ramavtal kan slutas med flera eller endast en leverantör. Antingen tilldelas kontrakt enligt de villkor som finns i avtalet, eller tilldelas kontrakt efter förnyad konkurrensutsättning. Om avtalet omfattar flera leverantörer skall dessa vara minst 3 st. Kontrakt skall tilldelas den som har lämnat bästa anbudet.

Villkor för rangordning eller annan fördelningsnyckel skall anges för att säkra tilldelning av kontrakt på ett objektivet sätt. Vid förnyad konkurrensutsättning skall skriftligt samråd ske med deltagande leverantörer. Överprövning vid ramavtal med en leverantör kan ske vid ramavtalsupphandlingen men inte vid tilldelning av kontrakt. Vid ramavtal med flera leverantörer kan överprövning ske både vid avtalsupphandling och vid tilldelning av kontrakt (avrop).

Regler om telekommunikationsundantag

LOU är inte tillämplig när upphandling sker i syfte att tillhandahålla och driva publika telenät (1:4).

Notera att för upphandlingar som påbörjats före den 1 januari 2008 gäller fortfarande den gamla LOU.

Vanliga frågor om offentlig upphandling

Generella frågor

Om upphandlingsformer, förhandling, sekretess och tröskelvärden m.m.

F: Vilka grundläggande principer finns för hur upphandling skall gå till?

S: Grundläggande principer för offentlig upphandling gäller all upphandling inom den unionella marknaden och skall tillämpas av alla medlemsstater oavsett värde (dvs både under och över tröskelvärdena) och oavsett vad som regleras i de nationella reglerna.

Dessa är kortfattat:

a) principen om icke-diskriminering

Det är förbjudet att direkt eller indirekt diskriminera leverantörer på grund av nationalitet eller annan lokaliseringsgrund (t.ex. premiera ett företag just för att det är ett lokalt sådant i kommunen.)

b) principen om likabehandling

Alla leverantörer måste få samma information vid samma tillfälle. Man får alltså inte utforma nya eller ta bort några kriterier vid utvärderingen av anbud.

c) principen om transparens, (eller om öppenhet och förutsebarhet)

Förfrågningsunderlaget måste utformas klart och tydligt så att alla krav på det som skall upphandlas framgår. Härigenom avser man skydda från den situationen att en leverantör underlåter lämna anbud pga. ett krav som senare i processen förändras eller kanske rent av tas bort.

d) principen om proportionalitet

Kraven i en kravspecifikation måste stå i rimlig proportion till (värdet av) det som upphandlas.

e) principen om ömsesidigt erkännande.

Intyg, kvalitetsmärken och certifikat m.m. (t.ex. Svanmärket) måste kunna ersättas av likvärdiga motsvarigheter i andra medlemsstater.

F: Vad menas med tröskelvärden?

S: En upphandling omfattas av olika regler beroende på om den uppgår till eller ligger under vissa s.k. tröskelvärden. Understiger det totala värdet av varje upphandling tröskelvärdet, skall LOU's regler i 6 kapitlet tillämpas. Detta ger bl.a. möjlighet för upphandlande enhet att välja vissa enklare upphandlingsformer och ger i viss mån utrymme för förhandlingar (läs mer om detta under menyn "upphandlingen" och "under"). Överstiger upphandlingen tröskelvärdet skall LOU's övriga bestämmelser tillämpas, d.v.s. då kan bara öppen, selektiv eller förhandlad upphandling ske. Endast i det senare får förhandling förekomma.

För aktuella tröskelvärden, se bilaga

F: Måste direktupphandlingar vara skriftliga?

S: Nej, för direktupphandling gäller inga formkrav på att de skall vara skriftliga, däremot omfattas de av LOU's affärsmässighetsbegrepp i 4 §. Av detta och av revisionsskäl är det alltså lämpligt att upphandlaren dokumenterar i form av protokoll eller anteckningar. Upprepade direkta upphandlingar kan ju under ett och samma år bli så pass omfattande att de enligt LOU bör genomföras såsom förenklad upphandling.

F: Får förhandling mellan en upphandlande enhet och en leverantör ske under upphandlingsprocessen?

S: Vid upphandlingar över tröskelvärdena får sk förhandlad upphandling endast ske undantagsvis. Annonsering skall ske och förhandlingen måste omfatta minst tre anbudsgivare. Inom försörjningssektor måste förhandling ske enligt de särskilda kvalificeringsregler som skall hållas tillgängliga för alla anbudsgivare. Inget minsta antal föreskrivs utan parterna måste vara tillräckligt många för konkurrens skall kunna garanteras. Ursprungliga villkor får inte heller ändras under förhandling, eftersom det skulle innebära att vissa favoriseras framför andra och innebära ett brott mot kravet på likabehandling.

Förhandling får ske vid upphandling under tröskelvärdet och för s.k. B-tjänster Observera dock att förfrågningsunderlaget inte får ändras i förhandlingen eftersom det strider mot de grundläggande principerna.

F: Vad är "enkelt" med förenklad upphandling?

S: "Förenklad upphandling" är en av de tre upphandlingsformerna som får företas när det som upphandlas uppgår till ett värde under de s k tröskelvärdena (se ovan). Med detta förfarande avses att upphandlaren kan skriva direkt till leverantören för att inhämta anbud. Annonsering måste ske och anbudsgivare som hör av sig och vill lämna anbud får inte nekats. Formen får användas av upphandlaren när marknaden bedöms vara sån att någon egentlig konkurrens inte förekommer, dvs. det finns endast ett fåtal anbudsgivare att fråga.

Före anbud lämnas

Om annonsering, databaser, förfrågningsunderlag och anbudsskrivning m.m.

F: Vad är TED?

S: TED (Tenders Electronic Daily) är en kostnadsfri europeisk databas med upphandlares annonser om kommande, pågående eller avslutade upphandlingar. Se TED's hemsida.

F: Hur hittar man förfrågningar?

S: Lättast hittar Du aktuella förfrågningarna genom att söka i de elektroniska databaser som olika tjänsteleverantörer tillhandahåller. Se särskild sida om annonser.

F: Finns alla förfrågningar hos en och samma annonsör?

S: Nej, det är inte säkert. De flesta annonsörer har ett heltäckande underlag, men eftersom en upphandlande enhet inte är skyldig att annonsera hos alla annonsörer finns det risk för att man kan missa vissa annonser.

F: Upp till vilket belopp får inköp ske utan att upphandling måste ske?

(Måste varje skruvmejsel och fikabröd upphandlas?)

S: En enhet måste följa upphandlingsreglerna om det inte är upphandling till lågt belopp eller särskild brådska (6 kap 2 § LOU). Någon närmare specificering av 'lågt' belopp finns alltså inte, men det skall ställas i relation till administrativa kostnader för ett anbuds förfarande m.m. I utredningssammanhang har nämnts ett basbelopp som riktlinje, men det är alltså inte definitivt. Ett förslag ligger från regeringen på att beloppet skall höjas till fem basbelopp, vilket motsvarar ca 195 000. Det förslaget ligger för fortsatt utredning.

Under utvärderingen

Om anbudets öppnande, kvalificering och valet av leverantör m.m.

F: Hur kontrollerar man att anbudsöppningen går rätt till?

S: Anbudsgivare kan kräva att en oberoende person är närvarande när anbuderna öppnas. Den personen kontrollerar att inga anbud öppnats i förtid och att alla lämnade anbud antecknas. Stockholms Handelskammare utser enligt uppdrag från staten sådana personer. Priset är ca 1000 kr och betalas av den som begär att en kontrollant utses, eller den branschorganisation leverantören tillhör. Du kan beställa kontrollant genom här

F: Vad händer om ett anbud öppnats i förtid?

S: Upphandlaren kan ha öppnat ett anbud av misstag. I så fall skall det tydligt antecknas på kuvertet och signeras av den tjänstemannen som öppnat handlingarna. Saknas sådana anteckningar bör leverantören omgående begära att upphandlingen görs om. Tag gärna kontakt med andra företag för att ge tyngd åt kravet.

Efter anbud antagits

Om överklagande och skadestånd m.m.

F: Vem kan klaga på en upphandling?

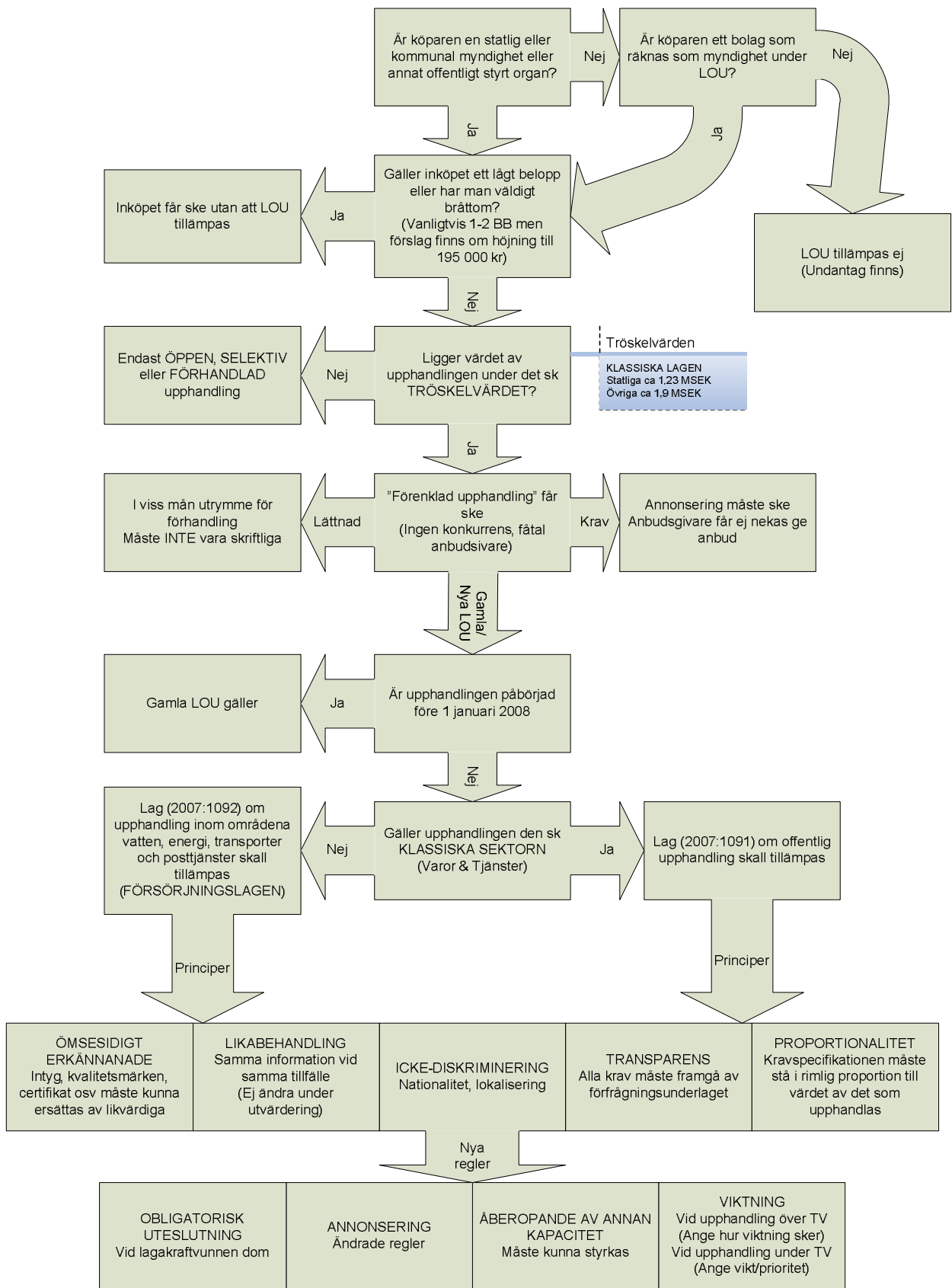
S: Alla anbudsgivare har möjlighet att begära att en upphandling överprövas eller kräva skadestånd.

Hos länsrätten kan leverantören begära att upphandlaren vidtar rättelse eller att hela upphandlingen görs om. Rätten att begära överprövning omfattar alla offentliga upphandlingar såväl under som över tröskelvärdena.

För att vara berättigad att ansöka om överprövning måste leverantören antingen lidit skada eller kan komma att lida skada på grund av att reglerna inte följts. Dessutom måste upphandlingen fortfarande pågå, d.v.s. den får inte ha avslutats. Sedan den 1 juli 2002 anses därför en upphandling inte som avslutad förrän minst tio dagar gått sedan upphandlaren informerat anbudsgivarna om vem som tilldelats affären. Detta gäller även om upphandlaren dessförinnan har skrivit kontrakt med en leverantör. Möjligheterna att begära överprövning har genom dessa ändringar fått förbättrade möjligheter att begära överprövning.

De leverantörer som deltagit i upphandlingen kan också kräva att den upphandlande enheten ersätter dem för skada som de lidit på grund av att upphandlingsreglerna inte följts. Talan om skadestånd väcks vid allmän domstol, d.v.s. behörig tingsrätt. Ersättning ges för det positiva kontraktssintresset. Skadeståndstalan kan föras även sedan upphandlingen har avslutats.

RoadMap LOU

HUR? Upphandlingen²

Nedan beskrivs upphandlingen grovt uppdelad i de tre huvuddelarna:

FÖRE	FÖRFRÅGNINGS- UNDERLAG	ANNONSERING	KLARGÖRA FRÅGOR	ANBUD SKICKAS
UNDER	ANBUD MOTTAS	ANBUD ÖPPNAS	KVALIFICERING	ANBUD VIKTAS
EFTER	LEVERANTÖR VÄLJS	ÖVRIGA INFORMERAS	BESLUT TAS	FEL ELLER BRISTER

FÖRE det att anbudet skickas in

FÖRE	FÖRFRÅGNINGS- UNDERLAG	ANNONSERING	KLARGÖRA FRÅGOR	ANBUD SKICKAS
UNDER	ANBUD MOTTAS	ANBUD ÖPPNAS	KVALIFICERING	ANBUD VIKTAS
EFTER	LEVERANTÖR VÄLJS	ÖVRIGA INFORMERAS	BESLUT TAS	FEL ELLER BRISTER

En upphandling är en komplicerad process med många olika steg. För att underlätta att hitta bland frågorna här nedan är processen uppdelad efter var ärendet i praktiken handläggs.

Följaktligen hittar du all information som rör förfrågningsunderlag eller kontakten med upphandlaren *innan anbudet skrivits* på denna sida, "Före". När *anbudet skickats* till upphandlaren är ärendet i händerna på den upphandlande enheten, och dessa upphandlingsfrågor finns under nästa avsnitt, "Under". Slutligen när upphandlaren *valt anbud* och beslut tas om vilken leverantör upphandlaren vill ha, uppstår frågor som berörs i sista avsnittet, "Efter".

Förfrågningsunderlag

Utformningen av förfrågningsunderlaget är naturligtvis en uppgift som vilar helt på upphandlaren. Innehållet i underlaget utgör förutsättningarna för den efterföljande processen i upphandlingen och är därför mycket viktig. I de allra flesta fall där det blir problem med upphandlingen visar det sig bero på ett dåligt utformat förfrågningsunderlag (kravspecifikation). Det kan vara svårt för

² Offentligupphandling.se

upphandlaren att ensam utforma t.ex. kravspecifikationen på en produkt eller tjänst eftersom nödvändig kunskap för detta arbete oftast innehåses av leverantörerna. Kravspecifikationen kan och bör därför i praktiken utformas i samarbete mellan de olika roller som behövs, där beställaren, inköparen och den sakkunnige experten tillsammans kan göra adekvata upphandlingar. Det förekommer att upphandlaren håller möten med flera leverantörer för att sätta rätta kravnivåer och utforma så kallade "skall-" och "bör-" krav. På detta sätt utformas förfrågningar och kravställningar allt mer efter hur man vill att resultatet skall se ut, snarare än utifrån vad som måste ingå för att man skall komma dit. Förfarandet ger möjligheter för leverantören att ge alternativa förslag. Ofta kan emellertid ett alternativt förslag inte anses rymmas inom förfrågningen. Värt att uppmärksamma i dessa sammanhang är konflikten mellan gammal tradition av upphandlingsförfarande och modern anbudsformulering (efter nya marknadsincitament och kunskaper). Det är lätt hänt att leverantörernas perspektiv inte stämmer med upphandlarens och att anbudet enligt strikt tolkning av reglerna faller utanför förfrågningen. Anbudet uppfattas alltså som ett sid oanbud och måste därför förkastas.

En varningsflagg bör resas för leverantörens medverkan i framtagningen av förfrågningsunderlaget. Samarbetet kan givetvis skapa starka band till beställaren. Men det innebär också i normalfallet att leverantören genom att själv ställa kraven i underlaget därmed också diskvalificerar sig själv från att medverka i anbudsprocessen.

Kvalificeringskrav på leverantören

För att överhuvudtaget få delta vid prövningen av anbud måste leverantören visa att han uppfyller de krav som upphandlaren ställer på sin motpart. Det är viktigt att på ett tidigt stadium dokumentera företagets rättsliga och ekonomiska ställning. De krav som upphandlaren får ställa finns reglerade i lag. En leverantör är skyldig att efter begäran från upphandlande enhet hålla med vissa bevis som rör ekonomisk ställning, teknisk förmåga eller kapacitet m.m. Däremot är det inte tillåtet för den upphandlande enheten att kontrollera vinstmarginaler. (Att ställa krav på kostnadsspecifikation är konkurrensbegränsande och inte tillåtet enligt regeringsrätten, RA 1997 ref 40). Vilka krav som ställs i den enskilda upphandlingen skall framgå av annonsen respektive förfrågningsunderlaget.

En upphandlare kan utesluta en leverantören som

- är i konkurs eller likvidation, under tvångsförvaltning eller föremål för ackord eller tills vidare har ställt in sina betalningar eller är underkastad näringsförbud,
- är föremål för ansökan om konkurs, tvångslikvidation, tvångsförvaltning, ackord eller annat liknade förfarande, och är dömd för brott avseende yrkesutövningen enligt lagakraftvunnen dom,
- har gjort sig skyldig till allvarligt fel i yrkesutövningen och den upphandlande enheten kan visa detta,
- inte har fullgjort sina åligganden avseende socialförsäkringsavgifter eller skatt, eller
- i något väsentligt hänseende har låtit bli att lämna begärda upplysningar eller lämnat felaktiga upplysningar som begärts.

Vid upphandling understigande tröskelvärdena får upphandlaren också kontrollera om leverantören är

- registrerad i aktiebolags-, handels-, eller föreningsregistret,
- registrerad för redovisning och inbetalning av mervärdesskatt, innehållen preliminär A-skatt och arbetsgivaravgifter, och
- fri från skulder för svenska skatter och socialförsäkringsavgifter.

Vilka bevis som upphandlaren vill ha om en leverantörs finansiella och ekonomiska ställning och dennes tekniska förmåga och kapacitet ska anges i annonsen om upphandling eller inbjudan till anbudsprocessen. I vissa fall anges det i förfrågningsunderlaget att leverantören ska redovisa vilka delar av upphandlingskontraktet som kommer att läggas ut på någon annan leverantör. Det kan dock, även om det inte särskilt anges, vara bra ur konkurrenssynpunkt att redovisa om någon del av uppdraget är tänkt att läggas ut eftersom upphandlaren annars kan få

uppfattningen att anbudsgivaren inte har tillräcklig kapacitet för att klara uppdraget och därför inte får sitt anbud prövat.

Det finns en särskild blankett, Begäran om upplysningar vid upphandling, som kan beställas från Skatteverket och används för att styrka vissa av de ovannämnda registeruppgifterna.

Andra myndigheter som utfärdar behövliga bevis och intyg är
Patent- och registreringsverket,
Finansinspektionen och
Rikspolisstyrelsen.

Andra krav och villkor

I förfrågningsunderlaget ska upphandlaren också ange vilka krav de ställer på den vara eller tjänst som ska upphandlas. Kraven kan gälla funktion och prestanda och hänvisa till svensk standard som överensstämmer med europeisk standard eller liknande som godtagits av EES-länderna. Endast i undantagsfall kan specifikationen hänvisa till en teknisk beskrivning som inte överensstämmer med europeisk standard. En hänvisning till ett visst märke får bara göras om det som ska upphandlas annars inte kan beskrivas på ett tillräckligt preciserat och begripligt sätt. En sådan hänvisning måste alltid följas av orden "eller likvärdig" så att ingen leverantör kan bli otillbörligt gynnad eller missgynnad.

Underlaget ska också, förutom kommersiella villkor och administrativa bestämmelser, innehålla utvärderingskriterier. Upphandlaren måste i annonsen eller i förfrågningsunderlaget ange vilka omständigheter som upphandlaren kommer att ta hänsyn till vid bedömningen av vad som är ekonomiskt mest fördelaktigt. Omständigheter som inte upphandlaren inte angivit kan inte vägas in vid prövningen av anbudet. Dessa omständigheter kallas för utvärderingskriterier och exempel på sådana omständigheter är pris, leveranstid, driftkostnader, kvalitet, estetiska, funktionella och tekniska egenskaper, miljöpåverkan m.m. Den viktigaste omständigheten ska anges först och de andra följa i fallande skala. Det är också vanligt att de olika omständigheterna åsätts särskild procentsats (efter vilka de sedan skall prövas). Upphandlaren är bunden av de kriterier som angivits och kan alltså varken dra ifrån eller lägga till nya omständigheter senare under förfarandet. Något som är kanske en av de allra vanligaste felen som begås. Dessa upphandlingar kan stoppas enl. LOU 7 kap och får i så fall göras om enligt de nya kriterierna. En leverantör bör vara väldigt uppmärksam på vilka kriterier som ställs och noga med att redovisa hur varje enskild punkt kan uppfyllas.

Annonsering - Hitta rätt förfrågningar

Lättast hittar Du de för Ditt företag rätta förfrågningarna genom att söka bland annonser i de elektroniska databaser som olika tjänsteleverantörer tillhandahåller. Exempel på sådana tjänsteleverantörer är [API Online](#), [Allego](#), [Merzell](#) eller [Opic](#).

Tröskelvärden

Tröskelvärdena avser upphandlingens storlek baserad på årsbudget eller kontraktstid. Upphandlingens storlek avgör alltså vilka regler som blir tillämpliga på upphandlingen. Under den s.k. fribeloppsgränsen om "lågt värde" kan s.k. direktupphandling ske. Dvs. kontraktstilldelning efter direkt kontakt med leverantören och utan egentligt krav på skriftlig dokumentation (även om sådan dokumentation starkt rekommenderas inte minst av revisionskäl). Lågt värde enligt upphandlingsreglerna är idag 1-2 basbelopp, dvs. ca 80 tkr. Enligt gängse tillämpning av upphandlingsreglerna verkar det dock vara möjligt att direktupphandla upp till det dubbla, dvs. ca 200 tkr.

Upphandlingar över detta låga värde skall genomföras enligt LOU 15 kap. Om upphandlingen dessutom överstiger de tröskelvärden som gäller inom olika sektorer skall upphandlingen ske enligt 4 kap och övriga upphandlingsregler (utom 15 kap) som gäller enligt lag.

Tröskelvärdena fastställs vartannat år och är from den 1 januari 2008 följande:

Byggentreprenader
47 778 869 SEK

Varor och tjänster
Upphandlande enheter - försörjningslagen
3 822 309 SEK

Upphandlande myndigheter - klassiska lagen (statliga myndigheter)
1 233 901 SEK

Övriga upphandlande myndigheter - klassiska lagen (dvs övriga myndigheter, kommuner, landsting, bolag m. fl.)
1 911 155 SEK

Upphandlingsformerna

Över tröskelvärdena

Öppen upphandling	Alla intresserade leverantörer har rätt att lämna anbud i enlighet med anbudsfrågan.
<i>Användningsområde</i>	Upphandling av varor, byggentreprenad, inom försörjningssektorerna, av s.k. A-tjänster
<i>Tidsfrister</i>	Minst 52 dagar från dagen då annonsen avsändes eller i vissa fall, om förannonsering skett, minst 22 dagar, men helst minst 36. Förfrågningsunderlaget ska skickas ut inom sex dagar från det att underlaget begärts. Tiden får förlängas om underlaget är skrymmande.

Selektiv upphandling

Upphandlaren inbjuder ett antal leverantörer att lämna anbud.

Användningsområde

Upphandling av varor, byggentreprenad, inom försörjningssektorerna, av s.k. A-tjänster.

Tidsfrister

Anbudsansökan: minst 37 dagar från dagen då annonsen avsändes.

Anbud: minst 40 dagar från dagen inbjudan skickades ut eller, vid förhandsannonsering, minst 26 dagar i vissa fall. Vid brådska får tiderna förkortas till 15 respektive 10 dagar. Tiden för mottagande av anbud får förlängas om platsen för leverans eller upphandlaren måste besökas innan anbud kan avges.

Förhandlad upphandling

Upphandlaren inbjuder ett antal leverantörer att lämna anbud och får förhandla med en eller flera anbudsgivare.

Användningsområde

Upphandling inom *försörjningssektorerna*, vid upphandling av varor om öppen eller förhandlad upphandling inte gett godtagbart anbud (upphandlingen måste då annonseras eller rapporteras till EG-kommissionen), om varorna framställs enbart för forskning, utveckling, experiment eller studier utan vinstsyfte, varorna endast kan tillhandahållas av en viss leverantör, vid synnerlig brådska och vid tillägsbeställningar i vissa fall.
Vid upphandling av *byggentreprenad (med annonsering)* utförd enbart för forskning, utveckling, experiment eller studier utan vinstsyfte och om förhandsvärdering inte är möjlig. Vid upphandling av *byggentreprenad (utan annonsering)* om leverans endast kan göras av en viss leverantör, vid synnerlig brådska i vissa fall, vissa tillägsarbeten, nya arbeten i tidigare annonserat projekt som beställs inom tre år och omfattas av tidigare tröskelvärdesberäkning.

Tidsfrister

Anbudsansökan: minst 37 dagar från dagen då annonsen avsändes. Vid brådska får tiden förkortas till 15 dagar.

Under tröskelvärdena

Direkt upphandling	Upphandling direkt från enskild leverantör.
<i>Användningsområde</i>	Inom alla områden om upphandlingens värde är lågt eller om det finns synnerliga skäl.
<i>Tidsfrister</i>	Inga

Förenklad upphandling Som öppen upphandling med tillägget att upphandlaren får förhandla med en eller flera anbudsgivare.

Användningsområde Upphandling under tröskelvärdena av varor, byggtreprenad, inom försörjningssektorerna, och s.k. A-tjänster samt alla s.k. B-tjänster.

Tidsfrister *Anbudsansökan*: minst tio dagar från dagen då ansökningsinbjudan publicerades.

Urvalsupphandling	Alla intresserade leverantörer har rätt att ansöka om att lämna anbud och den upphandlande enheten inbjuder vissa leverantörer att lämna anbud. Upphandlaren får förhandla med en eller flera av anbudsgivarna.
<i>Användningsområde</i>	Som vid förenklad upphandling.
<i>Tidsfrister</i>	Som vid förenklad upphandling.

Klargöra frågor (kommunicera) med upphandlaren

Får förhandling mellan en upphandlande enhet och en leverantör ske under upphandlingsprocessen?

Svaret beror helt på vilken upphandlingsform (se ovan) det är frågan om. Vid upphandling över tröskelvärdena får förhandlad upphandling endast ske undantagsvis. Annonsering av sådan upphandling skall ske i vanlig ordning och förhandlingen måste omfatta minst tre anbudsgivare. Enligt NOU bör även förhandling tillåtas när urvalsupphandlingar sker.

Vid upphandling under tröskelvärden och för s.k. B-tjänster får dock förhandling ske. Observera dock att förfrågningsunderlaget inte får ändras i förhandlingen eftersom det strider mot de grundläggande principerna.

OBS - Att förhandling vanligtvis inte tillåts, innebär inte att man som leverantör skall helt undvika att kommunicera med upphandlaren. Att göra affärer med det offentliga skiljer sig inte i alla steg från affärer med det privata. Det är lätt hänt att man gör misstaget att bortse från marknadskartläggning och marknadsföring. Kanske pga. rädsla för att bearbeta upphandlaren och bli diskvalificerad i upphandlingen.

En leverantören gör därför rätt i att söka kontakt med upphandlaren och föreslå möte för presentation av sin verksamhet och demonstration av en vara eller tjänst.

Anbudet skickas

Leverantörer skall ges skälig tid att lämna sina anbud. Anbudstidens längd får alltså avgöras från fall till fall. Det som påverkar vilken tid som anges är vanligtvis upphandlingens komplexitet och eventuella behov av förhandlingar med underleverantörer. Även semestertid, helgdagar eller behovet av att minimera fördelar för det fall tidigare leverantör deltar, skall tas under beaktande.

Ett anbud ska lämnas skriftligt och skickas vanligen per post i slutet kuvert. Observera att Nämnden för offentlig upphandling, NOU, i sina yttranden till upphandlande enheter påminner

om att de inte bör ange särskilt klockslag inom vilket anbud skall lämnas. Enligt förvaltningslagen är post inkommen till myndigheten fram till kl 24.00 att se som inkommen samma dag. Det är dessa regler som gäller även i upphandlingsärenden och inte de av upphandlaren författade rutinerna eller upplysningarna.

Det är allt för vanligt att leverantören glömt att skriva under anbudet. Ett sådant misstag skall enligt rättspraxis i och för sig inte leda till att anbudet förkastas. Dock förekommer det i praktiken att upphandlaren inte känner till att möjlighet till rättelse finns.

Anbudet kan också lämnas genom elektronisk överföring om innehållet i anbuden kan hållas hemligt fram till den tidpunkt då anbuden ska öppnas.

Under utvärderingen av anbud

FÖRE	FÖRFRÅGNINGS- UNDERLAG	ANNONSERING	KLARGÖRA FRÅGOR	ANBUD SKICKAS
UNDER	ANBUD MOTTAS	ANBUD ÖPPNAS	KVALIFICERING	ANBUD VIKTAS
EFTER	LEVERANTÖR VÄLJS	ÖVRIGA INFORMERAS	BESLUT TAS	FEL ELLER BRISTER

Steg 1 för den upphandlande enheten, efter att samtliga anbud öppnats, är att kontrollera att leverantörer kvalificerar sig som deltagande i upphandlingen. Leverantören måste ha besvarat förfrågningsunderlaget och uppfylla i övrigt ställda krav.

Steg 2 innefattar prövning och utvärdering av inkomna anbud. Prövningen gallrar de anbud som får vara med i värderingen enligt de kriterier om pris och leveransvillkor m.m. som viktats i förfrågningsunderlaget.

För all upphandling gäller regeln om affärsmässighet vilket innebär att upphandlingar ska göras med utnyttjande av de konkurrensmöjligheter som finns och att inga ovidkommande hänsyn får tas vid upphandlingen. Principerna om affärsmässighet och likabehandling måste tillämpas under hela förfarandet men har naturligtvis särskilt stor betydelse vid kvalificeringen av anbudsgivare och prövningen av anbud.

Anbudet mottas

Vid mottagandet av ett anbud skall det ankomststämplas. Om upphandlaren av misstag öppnar ett anbud skall det tydligt antecknas på kuvertet och signeras av den tjänstemannen som öppnat handlingarna. Saknas sådana anteckningar kan leverantören omgående yrka på att upphandlingen görs om. En kontrollant kan anlitas vid öppningsstillfället för att övervaka att allt går rätt till (se nedan).

Anbudet öppnas

Anbudet öppnas gemensamt vid ett särskilt utsatt sammanträde. Leverantören kan vid detta tillfälle anlita en tredje part som kontrollerar att anbud inte öppnats i förtid, att alla anbud öppnas, att inga för sent inlämnade anbud beaktas och att öppningen i övrigt går rätt till. Normalt skrivs protokoll av upphandlaren som signeras av denne och kontrollanten. Handelskammaren är utsedd av staten att fungera som sådan kontrollant. Priset är ca 1000 kr/timme och betalas normalt av leverantören eller den branschorganisation det tillhör. Du kan beställa kontrollant här!

Kontrollen omfattar:

- att anbudsomslagen inte är brutna (ett felaktigt märkt anbud kan dock vara legitimt öppnat. Anteckning härom skall ske av tjänstemannen)
- namnen på anbudsgivare
- anbudssumma
- kontroll av att enheten paginerar och signerar alla handlingar
- uppgifter huruvida anbud är inkomna i rätt tid
- kontroll av att deltagande förrättningsmän upprättar en anbudsförteckning

- kontroll av att anbudsförteckningen signeras av förrättningsmännen

Grunderna för anbudsprövningen

För att alla inkomna anbud skall kunna jämföras på liknande grunder, krävs att såväl förfrågningsunderlaget som anbudet är tydligt utformade. Anbudsförfrågningar som inte ställer upp kraven på ett jämförbart sätt, omöjliggör en rättvis prövning av anbudet och kan därför ifrågasättas såsom icke affärsmässiga. När det gäller uppställda krav, skall- och börkrav, finns det två centrala huvudregler som följer av de grundläggande principerna:

- Krav får inte ändras, tas bort eller läggas till efter att de annonserats och givits ut i förfrågningsunderlaget.

- Endast ställda krav får tillämpas vid prövningen och skall tillämpas enligt angiven rangordning vid utvärderingen.

Skälet är naturligtvis att det skall vara tydligt för anbudsgivaren hur prövning går till och att leverantörer inte skall diskrimineras för att de t.ex. undviker att lämna anbud pga ett särskilt krav som senare i processen ändras eller tas bort. Upphandlaren måste för att kunna jämföra anbudet dela in prövningen i tre kravnivåer:

1. Kvalificering av anbudsgivaren,
2. Prövning av det som upphandlas enligt ställda skall-krav, och
3. Utvärdering av det som upphandlas enligt ställda börkrav

Kvalificering av anbudsgivarna

Det första steget i prövningen innebär att upphandlaren tar ställning till vilka av anbudsgivarna alternativt anbudssökandena som uppfyller de kvalificeringskrav som uppställts i annonsen och förfrågningsunderlaget. Dessa krav avser alltså företagets förmåga att leverera och avser inte på något sätt det föremål som skall upphandlas. Anbudsgivare och anbudssökanden får, om upphandlaren medger det, rätta uppenbara fel i anbudet eller ansökningshandlingarna. Det följer av 1 kap. 21 § LOU och även av 32 § avtalslagen, (eftersom bundenhet inte föreligger vid anbud om mottagaren insåg eller bort inse felskrivningen). Upphandlaren får också begära att ansökan eller anbudet, eller inlämnade intyg, skriftliga bevis och andra handlingar, förtydligas eller kompletteras. En sådan begäran får dock bara göras om likabehandlingsprincipen och den fria konkurrensen kan upprätthållas. När denna kvalificeringsprocess är gjord är gallringen av leverantörer avslutad. Upphandlaren får inte (vilket tyvärr är vanligt) blanda ihop denna process med nästa steg: prövningen och utvärderingen av anbudet.

Anbud viktas

Prövning av anbud enligt ställda skall-krav

Efter att leverantören kvalificerats, är nästa steg att genom prövning kvalificera att anbudet uppfyller de angivna skall-kraven. Först efter att denna prövning skett kan utvärdering ske av anbudet som klarat prövningen. Skall-krav måste uppfyllas helt och någon värdering enligt kraven är det alltså inte fråga om. Om upphandlaren i ett senare skede upptäcker att ett visst skall-krav inte uppfyller avsedd funktion, måste kravet enligt regeln ovan behållas eller upphandlingen startas om på nytt. Skall-kraven kan sägas utgöra en miniminivå och sätter alltså de ramar inom vilka den fortsatta bedömningen och eventuell förhandling skall ske. Det är därför viktigt att upphandlaren sätter dessa krav så att de är så tydliga som möjligt och samtidigt inte hindrar eller inskränker möjligheterna att få in många anbud som motsvarar upphandlarens målbeskrivning.

Utvärdering av anbud enligt ställda börkrav

Upphandlaren ska anta antingen det anbud som är ekonomiskt mest fördelaktigt med hänsyn till de omständigheter som angetts i annonsen och förfrågningsunderlaget, eller det anbud som har lägst anbudspris. Upphandlaren måste väga in samtliga omständigheter som angetts, i den rangordning som angetts. Andra omständigheter får inte vägas in. Orimligt låga anbud får

förkastas av upphandlaren om leverantören inte har kunnat ge någon tillfredsställande förklaring till hur anbudet kan vara så lågt. Godtagbara förklaringar kan vara låga kostnader för tillverkning eller utförande, tekniska lösningar och förslagets originalitet och måste vara objektivt grundade. Alternativa utföranden får också prövas under förutsättning att de övriga krav som ställts uppfylls.

Förhandling får ske med en eller flera leverantörer vid förenklad upphandling, förhandlad handling och urvalsupphandling men det är helt upp till upphandlaren att bestämma.

För sent inkomna anbud får inte prövas och det är därför väldigt viktigt att skicka in sitt anbud i god tid före anbudstidens utgång.

Efter anbuden prövats

FÖRE	FÖRFRÅGNINGS- UNDERLAG	ANNONSERING	KLARGÖRA FRÅGOR	ANBUD SKICKAS
UNDER	ANBUD MOTTAS	ANBUD ÖPPNAS	KVALIFICERING	ANBUD VIKTAS
EFTER	LEVERANTÖR VÄLJS	ÖVRIGA INFORMERAS	BESLUT TAS	FEL ELLER BRISTER

Leverantör väljs - tilldelningsbeslutet

När den upphandlande enheten har valt leverantör i enlighet med de urvalskriterier som den tidigare har ställt upp fattar den ett tilldelningsbeslut.

Tid för överprövning

Överprövning av tilldelningsbeslutet är möjligt fram till dess att upphandlingen är avslutad. Överprövning är möjligt till dess att tio dagar gått sedan den upphandlande enheten meddelat leverantörerna vem som tilldelats kontraktet m.m. (se nedan). Upphandlingen avslutats därefter genom att den upphandlande enheten och den valda leverantören skriver ett kontrakt. Direktupphandlingar är dock avslutade i och med att den upphandlande enheten antar ett av de lämnade anbuden vilket innebär att tiden för överprövning är mer begränsad vid direktupphandlingar. Att en upphandling är avslutad innebär, förutom att affären är säkrad för den leverantör som valts, att övriga leverantörer inte längre kan begära överprövning. Leverantörer som anser att upphandlingen inte gått rätt till är därefter hänvisade till att kräva skadestånd.

Information till leverantörer

Den upphandlande enheten är skyldig att ge de leverantörer som deltagit i upphandlingen insyn i upphandlingen så att de kan bedöma om upphandlingen har skett enligt LOU's regler.

Eftersom upphandlaren ofta är en myndighet är i regel bestämmelserna om allmänna handlingars offentlighet i tryckfrihetsförordningen, den s.k. offentlighetsprincipen, tillämpliga. Det förhållande att den upphandlande enheten oftast är en myndighet innebär också att handlingar som getts in i ett upphandlingsärende kan vara sekretessbelagda enligt sekretesslagen, till viss del och i viss tid med hänsyn till allmänna eller enskilda intressen. Nedan följer en redogörelse för hur en leverantör kan utnyttja dessa regler till sin fördel och hur de påverkar leverantörens möjlighet att ta ställning till om upphandlingen gått rätt till. Viktigt att observera är att reglerna angående den upphandlande enhetens upplysningsplikt varierar något beroende på vad som upphandlas.

Upphandlarens upplysningsplikt

Varuupphandling, upphandling av byggtreprenad och upphandling av tjänster

För att en leverantör ska kunna bedöma om det finns skäl att ansöka om överprövning innan upphandlingen avslutas är den upphandlande enheten skyldig att på eget initiativ lämna upplysningar om tilldelningsbeslutet till de leverantörer som deltagit i upphandlingen.

Leverantörerna ska informeras om vilket anbud som antagits och skälen för det. Den upphandlande enheten får själv välja vilka omständigheter som ska redovisas men måste ge samma upplysningar till alla leverantörer. Informationen måste därför vara identisk i samtliga meddelanden. Notera att upplysningsplikten inte gäller vid direktupphandling.

Den upphandlande enheten är också skyldig att lämna samma information till den leverantör som begär det och det måste göras genast eller så snart det är möjligt. Därutöver är den upphandlande enheten skyldig att informera leverantörer om varför just hans ansökan eller anbud inte antogs. Information om varför ett anbud inte antagits måste lämnas inom 15 dagar från det att uppgifterna begärdes.

Om den upphandlande enheten beslutar att avbryta upphandlingen eller att göra om upphandlingen måste den, på begäran, informera de leverantörer som deltagit i upphandlingen om motiven till beslutet.

Tidpunkten när information om tilldelningsbeslutet lämnas till leverantörerna är avgörande för hur länge tilldelningsbeslutet och därmed upphandlingen kan överprövas.

Upphandling inom försörjningssektorena

På begäran av en leverantör ska den upphandlande enheten lämna upplysningar om tilldelningsbeslutet och skälen för det, och varför en ansökan eller anbud inte antagits.

Upphandling under tröskelvärdena

Upplysningar om tilldelningsbeslutet ska lämnas till leverantörer så snart som möjligt efter det att beslutet har fattats.

Det är dock viktigt att observera att den upphandlande enheten själv väljer vilken information som ska ges till leverantörerna. Därutöver gäller att om den upphandlande enheten är en myndighet så kan vissa uppgifter vara belagda med sekretess. Innan den upphandlande enheten lämnar information om tilldelningsbeslutet och skälen för det måste den därför göra en sekretessprövning och ta ställning till om några uppgifter skyddas av sekretess och därför inte kan lämnas ut. Omfattningen av sekretesskyddet redogörs för nedan.

Ytterligare information

Rätt att begära ut allmänna handlingar

Om leverantören anser att den information som den upphandlande enheten lämnat angående tilldelningsbeslutet kan han, om upphandlaren är en myndighet, begära att få ut ytterligare handlingar med stöd av offentlighetsprincipen. Enligt offentlighetsprincipen är alla handlingar som ges in till en myndighet, eller skapas av den, allmänna handlingar. Allmänna handlingar kan vem som helst begära att få ut så länge de inte är belagda med någon form av sekretess. I samband med offentlig upphandling gäller absolut sekretess fram till dess att tilldelningsbeslutet har fattats. Skälet till det är att leverantörer som tänker delta i upphandlingen inte i förväg ska kunna få information om konkurrenternas bud. När tilldelningsbeslutet är fattat gäller sekretess i förmån för det allmännas ekonomiska intresse och enskildas ekonomiska intresse. Detta innebär att en upphandlande enhet som är en myndighet måste göra en sekretessprövning innan den lämnar ut uppgifter som rör upphandlingen. Alla uppgifter som inte omfattas av sekretess måste alltså lämnas ut till den som begär dem. Observera dock att offentlighetsprincipen bara gäller de enheter som är myndigheter vilket innebär att leverantörer som deltar i upphandlingar som görs av privata bolag och de flesta statliga bolag inte kan begära att få ut information utöver vad upphandlaren är skyldig att lämna ut enligt LOU's regler om upphandlarens upplysningsplikt.

Sekretess till skydd för leverantörer

Sekretess för enskildas ekonomiska intresse, leverantörer alltså, gäller för företagshemligheter och andra uppgifter som rör den enskildes affärs- eller driftförhållanden. Sekretessen gäller när den upphandlande enheten är en myndighet eller ett bolag, en förening, samfällighet eller stiftelse som driver affärsverksamhet och där det allmänna har ett bestämmande inflytande eller bedriver revision. När den upphandlande enheten får en begäran om att sådana uppgifter ska lämnas ut måste upphandlaren bedöma om det finns särskild anledning att anta att leverantören kan skadas av att uppgifterna lämnas ut. Om den begärda informationen är känslig för den berörda leverantören får uppgifterna inte lämnas ut. För att myndigheten ska kunna göra en riktig bedömning av uppgifternas känslighet är det viktigt att leverantören i sin ansökan eller anbud pekar på vilka uppgifter som de inte vill ska lämnas ut. En leverantör kan på så sätt åtminstone i viss utsträckning påverka vilka uppgifter som lämnas ut till allmänheten såväl som andra leverantörer.

Sekretess till skydd för det allmännas intresse

Uppgift som rör allmänna intressen skyddas av sekretess som det kan antas att det allmänna, d.v.s. stat, kommun och landsting, skulle lida skada om uppgiften röjs. För en leverantör som vill ha information om upphandlingen har gått rätt till innebär den här formen av sekretess bara hinder mot att få tillgång till upplysningar om upphandlingen. Viktigt att notera är dock att sekretess bara gäller om det allmänna på något sätt skulle kunna skadas av att uppgiften blir allmänt känd.

Kontrakt skrivs

När en upphandlande enhet skrivit ett kontrakt med en leverantör, är de båda civilrättsligt bundna att följa kontraktet. Det innebär som framgått ovan att upphandlingen är avslutad och att leverantörer inte längre kan begära överprövning. En leverantör som är missnöjd med upphandlingen har därför i normalfallet endast möjlighet att få rättelse genom att begära skadestånd.

Oavsett vad en leverantör väljer är det viktigt att begära ut handlingarna från upphandlaren och ta del av på vilka grunder upphandlingen tillfallit viss leverantör. Observera att detta är viktigt även om man vunnit affären eftersom det kan ha skett med minsta möjliga marginal.

Fel eller brister?

Upphandling i strid med LOU - vad kan en leverantör göra?

Om en leverantör anser att reglerna i LOU inte följs av den upphandlande enheten ger LOU leverantören möjlighet att invända mot en pågående upphandling genom att ansöka om rättelse eller att hela upphandlingen görs om. Dessutom finns möjligheten att begära skadestånd. I extrema ges också en möjlighet att yrka på ett förbud för en upphandlande enhet att tillämpa ett beteende som anses otillbörligt. Slutligen kan en leverantör som känner sig förfördelad under en pågående upphandling vända sig till EG-kommissionen och begära medling.

För att en leverantör ska kunna bedöma sina möjligheter att lyckas med en ansökan om överprövning eller en skadeståndstalan är det viktigt att ha insyn i upphandlingen och tillgång till information om de beslut som fattas. De upphandlande enheterna är därför skyldiga att ge anbudssökande och anbudsgivare viss information. Skyldigheten att ge information är dock i viss mån begränsad av sekretessregler i förhållande till allmänna och enskilda intressen samtidigt som offentlighetsprincipen gör att en leverantör i vissa fall kan begära ut mer information än den som den upphandlande enheten på eget initiativ tillhandahåller.

Överprövning och skadestånd

Överprövning

Tillgängliga åtgärder

Om den upphandlande enheten under upphandlingen bryter mot någon av reglerna i LOU, t.ex. regeln om affärsmässighet och likabehandling, kan en leverantör vända sig till länsrätten för att begära överprövning. Leverantören kan ansöka om:

- att upphandlingen görs om från början, eller
- att upphandlingen inte får avslutas förrän rättelse har vidtagits.

Vilken åtgärd som är lämpligast avgörs av omständigheterna i det enskilda fallet och beror i stor utsträckning på vilket sätt och i vilken omfattning som den upphandlande enheten har brutit mot reglerna i LOU.

Rör upphandlingen vatten-, energi-, transport- eller telekommunikationsområdena får domstolen vid vite förbjuda den upphandlande enheten att avsluta upphandlingen utan att bristerna rättas till.

Taleberättigade

Leverantörer som anser att han lidit eller kan komma att lida skada på grund av att den upphandlande enheten inte följer LOU har rätt att ansöka om överprövning.

Endast under pågående upphandling

Överprövning av en upphandling är bara möjlig medan upphandlingen pågår. En upphandling anses vara avslutad när ett avtal har slutits. Vid direktupphandling avslutas upphandlingen när ett anbud antas och vid annan upphandling avslutas upphandlingen när ett kontrakt har undertecknats och det gått minst tio dagar från det att anbudssökande och anbudsgivare informerats om vilket anbud som antagits och skälen för det. Har upphandlingen avslutats innan någon ansökan har lämnats in till länsrätten är överprövning inte längre möjlig.

Intermistiskt beslut

En ansökan om att upphandlingen ska göras om, eller att bristerna ska rättas till, kan förenas med en begäran om att domstolen omedelbart ska besluta att upphandlingen inte får avslutas förrän domstolen tagit ställning till leverantörens begäran. På så sätt kan inte den upphandlande enheten genom att avsluta upphandlingen komma undan rättens prövning. Det är därför väldigt viktigt att framställa en sådan begäran i samband med att en ansökan om överprövning lämnas in.

Skadestånd

När avtal har slutits och upphandlingen är avslutad kan upphandlingen inte längre överprövas. Leverantören kan istället begära skadestånd och en sådan talan ska väckas vid allmän domstol, alltså tingsrätt, inom ett år från den dag då avtal om upphandlingen slöts.

Rätt att föra skadeståndstalan har leverantör som deltagit i upphandlingen. Skadeståndet ska täcka den ekonomiska skada som leverantören lidit på grund av att LOU inte följts.

Skadestånd ges inte bara för kostnader som leverantören haft utan även för det s.k. positiva kontraktsintresset vilket innebär att leverantören får ersättning för den vinst han skulle ha gjort om hans anbud antagits. En leverantör måste för att få ersättning för förlorad vinst åtminstone visa att det är sannolikt att han förlorat kontraktet på grund av att LOU inte följts.

Om en leverantör endast vill ha ersättning för det negativa kontraktsintresset, d.v.s. kostnader för att förbereda anbudet etc., krävs bara att leverantören visar att den upphandlande enheten har brutit mot LOU och att det påverkat hans möjligheter att vinna upphandlingen negativt. Möjligheten att begära ersättning för enbart nerlagda kostnader finns för upphandlingar inom försörjningsområdena genom en särskild bestämmelse (7 kap. 7 § LOU) men kan även vara möjlig vid andra upphandlingar.

Överprövning av pågående upphandling sker inför Länsrätten. Skadeståndstalan efter avslutad upphandling sker inför Tingsrätten.

Särskilt om avbruten upphandling

En upphandling kan också avslutas genom att upphandlingen avbryts. Genom ett avgörande från EG-domstolen (C-92/00) har det slagits fast att ett beslut att avbryta en upphandling kan prövas enligt de gemenskapsrättsliga reglerna om upphandling, upphandlingsdirektiven, och nationella regler om offentlig upphandling, alltså LOU i Sverige. Om en upphandling har avbrutits i strid med dessa regler kan den upphandlande enhetens beslut ogiltigförklaras. Eftersom beslutet att avbryta upphandlingen ogiltigförklaras om upphandlingsreglerna inte har följts är upphandlingen per definition inte avslutad varför såväl överprövning som skadeståndstalan är möjlig. Det innebär att en upphandlande enhet skulle kunna tvingas att göra om hela upphandlingen eller bli skyldig att betala skadestånd till leverantörer som lidit skada på grund av att upphandlingen avbrutits och inte genomförts i enlighet med reglerna.

EG-domstolens uttalande, som gavs som ett förhandsbesked, strider mot Högsta domstolens avgöranden från januari 2001 (mål nr T1683 -99 och nr T370 -99) där det slogs fast att en leverantör inte har rätt till skadestånd om en upphandlande enhet avbryter en upphandling. EG-domstolen har dock tolkningsföreträde när det gäller gemenskapsrättsliga bestämmelser och vid en eventuell konflikt mellan nationella regler, t.ex. LOU, och EG-direktiv och dess tolkning har de senare företräde. En svensk domstol är därför skyldigt att följa EG-domstolens uttalande vid bedömningen av om överprövning och skadeståndstalan är möjlig vid avbruten upphandling.

Det finns med anledning av detta starka skäl för lagstiftaren att ändra LOU så att det av lagen framgår att ett beslut att avbryta en upphandling kan ogiltigförklaras och att lagens rättsmedel då är tillgängliga.

Ingripande mot otillbörligt beteende

Om en upphandlande enhet upprepar, eller sannolikt kommer att upprepa, ett "otillbörligt beteende" i samband med ett upphandlingsförfarande kan Konkurrensverket ansöka vid Marknadsdomstolen om att den upphandlande enheten ska förbjudas att tillämpa detta beteende. En leverantör har visserligen inte talerätt vid ingripanden mot otillbörliga beteenden men kan genom informella kontakter uppmärksamma Konkurrensverket på beteenden som kan anses vara otillbörliga i upphandlingssammanhang. Det är sedan upp till Konkurrensverket att ta ställning till om talan ska väckas.

Medling

Vid upphandling inom vatten-, energi-, transport- och telekommunikationsområdena (de s.k. försörjningssektorerna) kan en leverantör vända sig till EG-kommissionen och begära medling. En begäran om medling kan också skickas till NOU som då vidarebefordrar begäran om medling till EG-kommissionen.

Genom medlingen får leverantören och den upphandlande enheten hjälp av oberoende tredje personer att nå en överenskommelse som båda parter kan acceptera. Vardera parten utser varsin medlare och kommissionen utser en medlare som parterna också måste godkänna. Medlarna får till sin hjälp utse experter. Parterna och kommissionen kan motsätta sig att en viss expert anlitas.

En medling kan inledas såväl under som efter avslutad upphandling och oberoende av om ansökan om överprövning eller skadeståndstalan inletts. Medlingen bygger på frivillighet och kan därför inte genomföras mot någon av parternas vilja och avslutas därför om någon av deltagarna inte vill fortsätta medlingsförsöken.

Medling kan begäras av en anbudsgivare eller anbudssökande som anser att han lidit eller kan komma att lida skada på grund av att en upphandlande enhet inte följer LOU. Andra som deltagit i upphandlingen ska också erbjudas att delta i medlingen. Alla som deltar i medlingen bär sina egna kostnader och delar kostnaderna för medlingen lika mellan sig.

VAR? Var hittar jag offentliga upphandlingar

Enklaste sättet att hitta pågående och kommande upphandlingar är webben.

Söker du upphandlingar inom ett specifikt område är CPV-rubriker eller CPV-koder till stor hjälp..

CPV-koder togs fram 1993 av Europeiska Kommissionen med avsikt att effektivisera offentliga upphandlingar och står för **C**ommon **P**rocurement **V**ocabulary.

Från och med 2008-09-12 ersätts de gamla koderna CPV 2003 med nya och den mer användarvänliga CPV 2008. Både inköpare och upphandlare till den offentliga sektorn berörs.

Den stora förändringen i CPV 2008 ger bland annat följande:

Totalt dryga 9 400 koder finns nu i en hierarkisk struktur, vilket är en utökning med cirka 1 000 koder.

Nya CPV 2008 täcker bättre in nya produktområden och ger ett större djup. Man har tagit in det senaste inom teknikutvecklingen, exempelvis inom medicinteknik, sportartiklar, miljötjänster, Internettjänster och trådlös kommunikation.

CPV-koderna är också mer funktions-/produktorienterade än materialinriktade. Tidigare CPV använde skilda koder för exempelvis stolar beroende på om de var tillverkade av trä, plast eller metall, i nya CPV 2008 är grundkoden densamma.

För en fullständig lista på CPV-koder se bilaga.

Kostnadsfritt

TED - <http://ted.eur-op.eu.int/>. TED (Tenders Electronic Daily) är Internetversionen av *The Supplement to the Official Journal of the European Communities*, en databas där uppskattningsvis 800 olika dokument så som upphandlingar, information, budgivare och allmänt information görs tillgänglig på daglig basis.

TED databasen uppdateras fem dagar i veckan (exklusive helgdagar i Luxemburg), ej söndagar och måndagar. Varje dag som databasen uppdateras (förutom lördag) uppdateras alla dokument.

EMFAS – www.emfas.se Eniro´s B2Btjänst för företagssök

e-Avrop – www.e-avrop.com Störst i Sverige och gratis

De flesta kommuner, stadsdelsförvaltningar, kommunala bolag samt landsting och stat publicerar kommande och pågående upphandlingar på sina respektive hemsidor.

Betaltjänster

B2BPointer - <http://www.b2bpointer.com/>

ALLEGRO – www.allego.se Viss info kostnadsfritt

ANBUDSJOURNALEN – Se ALLEGRO ovan

MERCELL - <http://com.mercell.com/>

OPIC – www.opic.com

Ordlista³

A

A-tjänst

Till A-tjänst räknas sådana tjänster som till sin art lättare kan bli föremål för gränsöverskridande handel, t.ex. underhåll och reparation av maskinutrustning, landtransporter, datatjänster, redovisning, revision och bokföring, fastighetsförvaltning, städning m.m.

Anbudsgivare

Den som lämnar anbud.

Anbudssökande

Den som ansöker om att få lämna anbud vid selektiv, förhandlad eller urvalsupphandling.

Annonser

Upphandlingar över tröskelvärdena ska i de flesta fall annonseras i Tender Electronic Daily (TED). Upphandlingar under tröskelvärdena och av B-tjänster oavsett värde m.m. ska – utom i vissa särskilda fall – annonseras nationellt.

Ansökningsinbjudan

Underlag varigenom den upphandlande enheten inbjuder leverantörer att ansöka om att få lämna anbud vid urvalsupphandling.

Avrop

Beställning i enlighet med villkoren i ett ramavtal.

B

B-tjänst

Till B-tjänster räknas tjänster, vilka normalt lämpar sig mindre väl för gränsöverskridande handel bl.a. hotell- och restaurangtjänster, säkerhets- och bevakningstjänster och utbildning.

Byggentreprenad

Utförande eller både projektering och utförande av ett arbete, som kan hänföras till en verksamhet som anges i avdelning C i bilagan till LOU, eller ett byggnads- eller anläggningsarbete i sin helhet, vars resultat självständigt kan fullgöra en teknisk och ekonomisk funktion.

C

CPV (Common Procurement Vocabulary)

Vid annonsering i Tender Electronic Daily (TED) anges ofta CPV kod. CPV är en standardiserad vokabulär som förenklar sökandet efter upphandlingar inom ett visst område.

D

Direktupphandling

Upphandling utan krav på infordrande av anbud vilket innebär att upphandlingen får göras utan ett forbundet förfarande. Direktupphandling får användas om upphandlingens värde är lågt eller om det finns synnerliga skäl.

³ Konkurrensverket <http://www.kkv.se>

E

Efterannonsering

Meddelande i EUT S/TED om avslutad upphandling över tröskelvärdena.

EUT S

I S-tillägget till Europeiska gemenskapernas officiella tidning (EUT) återfinns bland annat medlemsländernas annonser om offentliga upphandlingar över tröskelvärdena. Tillägget publiceras på internet i TED.

F

Formgivningstävling

Med formgivningstävling avses en tävling om arkitekttjänster eller andra tjänster, som genomförs i syfte att ge arrangören möjlighet att från de tävlande förvärva en ritning alternativt tävlingsbidrag till grund för utförande av en bestämd uppgift.

Förenklad upphandling

Upphandling av varor, byggtreprenader och tjänster under tröskelvärdena eller upphandlingar oavsett värde av B-tjänster, försvarsprodukter samt vissa upphandlingar som omfattas av sekretess och särskilda begränsningar, där alla leverantörer har rätt att delta, deltagande leverantörer ska lämna anbud och den upphandlande enheten får förhandla med en eller flera anbudsgivare. Annonseringsskyldighet föreligger.

Förfrågningsunderlag

Det skriftliga underlag för anbud, som en upphandlande enhet tillhandahåller en leverantör.

Förhandsannonsering

Upphandlande enheter kan genom förhandsannonsering i EGT S/TED informera om de upphandlingar, över 750 000 € som enheten planerat för budgetåret.

Förhandlad upphandling

Upphandlingsförfarande över tröskelvärdena där en upphandlande enhet inbjuder vissa leverantörer att lämna anbud och tar upp förhandling med en eller flera av dem. Förhandlad upphandling får endast tillämpas under särskilda omständigheter.

Försörjningslagen

Lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster för upphandlingar inom försörjningssektorerna. Lagen trädde i kraft den 1 januari 2008.

Försörjningssektorerna

Upphandling som genomförs av enheter som bedriver verksamhet inom bl.a. vatten-, energi-, transport- och postområdena.

G

GPA-avtalet

Government Procurement Agreement, avtal avseende offentliga upphandlingar inom ramen för världshandelsavtalet (WTO). Genom att upphandla i enlighet med upphandlingslagstiftningen följer den upphandlande myndigheten/enheten normalt även GPA-avtalet.

H

I

Icke diskriminering, principen om

Förbud att direkt eller indirekt diskriminera leverantörer främst på grund av nationalitet.

J

K

Klassiska lagen

Lagen om offentlig upphandling för upphandlingar inom den klassiska sektorn. Lagen trädde i kraft den 1 januari 2008.

Kommersiella villkor

De villkor som ska gälla under avtalstiden.

Koncession

Ett upphandlingskontrakt avseende byggtreprenad där ersättning för arbetet utgår i form av en rätt att utnyttja anläggningen eller i form av dels en sådan rätt, dels betalning.

Kvalifikationskrav

Krav på leverantörens finansiella och ekonomiska ställning samt tekniska förmåga och kapacitet.

L

Leverantör

Den som tillhandahåller varor eller utför arbeten eller tillhandahåller tjänster även om han inte varit den som i det särskilda fallet tillhandahållit eller utfört det som upphandlats.

Likabehandlingsprincipen

Alla leverantörer ska behandlas lika.

LIU

Lagen (1994:615) om ingripande mot otillbörligt beteende avseende offentlig upphandling. Lagens syfte är att främja en effektiv konkurrens inom den offentliga upphandlingen.

LOU

Lagen (1992:1528) om offentlig upphandling. Lagen upphävdes den 1 januari 2008 och har ersatts av lagen om offentlig upphandling för upphandlingar inom den klassiska sektorn (klassiska lagen) och lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster för upphandlingar inom försörjningssektorerna (försörjningslagen).

Lagen om offentlig upphandling

Den tidigare lagen som upphandlande myndigheter skulle följa när de upphandlade varor och tjänster. Lagen förkortades LOU. Lagen upphävdes den 1 januari 2008.

M

N

O

Offentlig upphandling

En upphandlande enhets tilldelning av kontrakt med ekonomiska villkor, såsom köp, leasing, hyra eller hyrköp av varor, byggtreprenader eller tjänster.

P

Principen om likabehandling

Alla leverantörer ska behandlas lika.

Proportionalitetsprincipen

Den upphandlande enheten får i en upphandling inte ställa större krav på leverantören än som behövs och är ändamålsenligt för den aktuella upphandlingen.

Prövning av anbud

I förfrågningsunderlaget ska den upphandlande enheten ange hur prövning av anbud ska gå till. En upphandlande enhet kan anta antingen det anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga, eller det anbud som har lägst anbudspris. Har den upphandlande enheten angivit det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet, ska enheten ta hänsyn till samtliga i förfrågningsunderlaget angivna omständigheter, såsom pris, leveranstid, driftskostnader, kvalitet, estetiska, funktionella och tekniska egenskaper, service, tekniskt stöd, miljöpåverkan mm.

Påskyndat förfarande

Ett upphandlingsförfarande med korta anbudstider som endast får användas vid brådskande som inte beror på den upphandlande enheten själv.

Q

R

Ramavtal

Avtal som ingås mellan en upphandlande myndighet/enhet och en eller flera leverantörer i syfte att fastställa villkoren för senare tilldelning av kontrakt under en given tidsperiod (2 kap. 15 § i lagen om offentlig upphandling för upphandlingar inom den klassiska sektorn och i 2 kap. 16 § i försörjningslagen).

Rättsmedel

Överprövning i allmän förvaltningsdomstol, vilken kan leda till ett förordnande att upphandlingen ska göras om eller rättas till samt skadeståndstalan i allmän domstol.

S

Selektiv upphandling

Upphandling över tröskelvärdena med annonseringsskyldighet där en upphandlande enhet inbjuder vissa leverantörer att lämna anbud.

T

Tjänstekoncession

Ett kontrakt av samma typ som ett offentligt tjänstekontrakt med den skillnaden att ersättningen för tjänsternas utförande utgörs antingen av endast rätten att utnyttja tjänsten eller av dels en sådan rätt, dels betalning.

Transparensprincipen

Upphandlingsprocessen ska kännetecknas av förutsebarhet och öppenhet.

Tröskelvärden

Vid upphandling av varor, byggtreprenader och A-tjänster gäller olika bestämmelser i lagen om offentlig upphandling beroende på upphandlingskontraktets beräknade värde och vilken organisation som gör upphandlingen.

Tidsfrister

Vid de olika upphandlingsförfarandena gäller olika tidsfrister för lämnande av anbud och ansökan om att få lämna anbud. De olika tidsfristerna anges i LOU.

Tilldelningsbeslut

En upphandlande myndighet/enhet ska snarast möjligt skriftligen underrätta anbudssökandena och anbudsgivarna om de beslut som fattats om att sluta ett ramavtal eller att tilldela ett kontrakt och om skälen för besluten. Detta gäller enligt 9 kap. 9 § i respektive upphandlingslag.

Tillsyn

Konkurrensverket utövar tillsyn över den offentliga upphandlingen enligt LOU.

U

Upphandling

Köp, leasing, hyra eller hyrköp av varor, byggtreprenader eller tjänster.

Upphandlande myndighet

Upphandlande myndigheter är bl.a. statliga, kommunala och andra myndigheter, beslutande församlingar i kommuner och landsting, samt sådana bolag, föreningar, samfälligheter och stiftelser om de har inrättats för att täcka behov i det allmännas intresse där detta behov inte är av industriell eller kommersiell karaktär och uppfyller åtminstone ett av de uppställda kraven på offentlig finansiering, tillsyn eller styrelserepresentation Vidare omfattas enheter som bedriver verksamhet inom försörjningssektorerna på sådant sätt som avses i 4 kap. 1 § LOU.

Upphandlingskontrakt

Skriftliga avtal som en upphandlande enhet ingår avseende upphandling enligt LOU och som undertecknas av parterna eller signeras av dem med en elektronisk signatur.

Upphandlarprofil

Avses en sammanställning av uppgifter som är tillgängliga på Internet och som innehåller information om den upphandlande myndigheten/enheten och dess upphandlingar (2 kap. 20 § i lagen om offentlig upphandling för upphandlingar inom den klassiska sektorn och i 2 kap. 22 § försörjningslagen).

Urvalsupphandling

Upphandling under tröskelvärdena och av B-tjänster oavsett värde m.m. där alla leverantörer har rätt att ansöka om att få lämna anbud och den upphandlande enheten inbjuder vissa leverantörer att lämna anbud. Annonseringsskyldighet föreligger.

Utvärderingskriterier

De kriterier som ska anges i förfrågningsunderlaget om den upphandlande enheten valt att utvärdera det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet. Utvärderingskriterierna ska om möjligt vara rangordnade efter angelägenhetsgrad.

V

X

Y

Z

Å

Ä

Ö

Öppen upphandling

Upphandling över tröskelvärdena med annonseringsskyldighet där alla leverantörer får lämna anbud.